

Yvonne Vrhovac

6. SVJETSKI KONGRES MEĐUNARODNOG SAVEZA PROFESORA FRANCUSKOG JEZIKA

Grad Québec, glavni grad pokrajine Québec, Kanada, bio je od 14. do 20. srpnja 1984. domaćin 6. svjetskom kongresu profesora francuskog jezika. Kongres je organizirala FIPF (Fédération Internationale des Professeurs de français) pod patronatom UNESCO-a. Ta organizacija okuplja profesore francuskog jezika po gradovima i zemljama Evrope, Afrike, Australije, Latinske i Južne Amerike, a svake treće godine organizira kongres s drukčijim tematskim naslovom. Tema ovogodišnjeg kongresa bila je »Vivre le français«, a podtema »Dialogue des cultures et formation de la personne« (Dijalog kultura i oblikovanje ličnosti). Ovaj podnaslov najbolje oslikava dimenziju težnji i zadataka nastavnika jezika. S jedne strane, nastavnik — praktičar teži poboljšanju kvalitete i efikasnosti nastave, istodobno razmišljajući o ličnosti učenika i svom odnosu prema njemu. S druge strane, osim tih didaktičkih i pedagoških principa, nastavu jezika valja promatrati i šire. Jezik služi kao sredstvo pomoću kojeg se upoznaje kultura naroda, običaji, sredina u kojoj se živi. U kontekstu nastave francuskog jezika to ne znači samo kultura jednog naroda i jedne zemlje — Francuske, nego kultura, običaji i književnosti svojstveni ostalim zemljama u kojima se govori francuski jezik, a onda i ostalim narodima i narodnostima. Stoga valja da nastavnik uz nastavu jezika prenosi učenicima znanje koje će im poslužiti da postanu formirane ličnosti, otvorene prema drugima narodima, prema dijalogu među kulturama, prema želji za mirom među narodima.

Kongres je radio u četiri sekcije.

Radni naslov prve sekcije bio je »Dialogue interculturel et pratiques didactiques« (Dijalog među kulturama i njegova praktična primjena u nastavi). Pojam dijalog među kulturama poprima sve značajniju ulogu u stvaranju i razvijanju ličnosti nastavnika, u samoj nastavi, pa i u nastavnim materijalima. Takav dijalog počiva prije svega na priznavanju i poštovanju drugoga kao svog sugovornika, te u prihvaćanju raznolikosti prava, zakona i običaja. Stoga uvijek treba naći pravu ravnotežu između etnocentrizma i kolonijalističke hegemonije.

Druga sekcija radila je pod naslovom »Culture i technologie: fusion ou collision? (Kultura i tehnologija: stapanje ili sukob). U današnjoj eri suvremene tehnologije to se pitanje neizbježno nameće. Valja razmotriti načine na koje nova tehnologija utječe na kulturne sfere našeg života. Unutar sekcije ocrtavala su se za vrijeme rada tri osnovna pravca:

- a) nova tehnologija i kultura promatrana iz perspektive filozofije, ekonomije i sociologije,
- b) nova tehnologija i domena pisanja,
- c) nova tehnologija i svijet pisca.

U trećoj sekciji pod radnim naslovom »Dialogue interpersonnel et pratiques didactiques« (Dijalog među osobama i njegova praktična primjena u nastavi) postavilo se pitanje formiranja i razvijanja ličnosti nastavnika, a osobito učenika unutar nastavnog rada. Da li učenici, učeći francuski jezik, bolje upoznaju jedni druge i više se poštuju, da li upoznaju svijet u kojem žive i svijet drugih? Da li pedagoški materijali omogućuju učenicima da sudjeluju u radu svim svojim bićem, te da li su izražene najvažnije osobine njihove ličnosti? Unutar sekcije referati su bili grupirani u četiri pod teme:

- a) uloga razmjena među školskim institucijama,
- b) poticaj i rad na jezičnoj osjetljivosti,
- c) književnost i oblikovanje ličnosti,
- d) praktična primjena u nastavi.

Četvrta sekcija imala je naslov »Formation des enseignants« (Obrazovanje nastavnika). Glavno pitanje koje se razmatralo unutar te sekcije bilo je uloga nastavnika u međusobnom dijalogu s učenicima i dijalogu među kulturama. Obrazovanje nastavnika usko je povezano uz uvođenje novosti u nastavu, a one valja da prije svega naglašavaju dijalog među osobama i kulturama.

Kongres je postigao neočekivan uspjeh ne samo u vezi sa zanimanjem za tematske sadržaje, nego i u vezi s brojem sudionika. Prerastao je dosadašnje kongrese u organizaciji FIPF-a. Sudjelovalo je više od 1 200 nastavnika francuskog jezika iz 70-ak zemalja. Održano je više od 380 referata u radnim grupama, za okruglim stolom ili na plenarnim sjednicama (istodobno se održavalo i po desetak referata u četiri različite sekcije), na četiri različite lokacije, povezane podzemnim hodnicima koji su često bili mjesto neformalnih sastanaka i razmjena stručnih mišljenja neprocjenjive vrijednosti.

Damir Horga

SIMPOZIJ »GOVORNE KOMUNIKACIJE«

Prigodom tridesete obljetnice osnivanja Instituta za fonetiku i dvadesete obljetnice Odsjeka za teorijsku i primijenjenu fonetiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, na tom je fakultetu od 14. do 16. prosinca 1984. održan znanstveni simpozij s nazivom »Govorne komunikacije«. To je ujedno bila prigoda da se naglase zasluge utemeljitelja obiju institucija i osnivača zagrebačke fonetske škole akademika Petra Guberine.

Fonetika kao eksperimentalna i objektivna znanost o govoru ima svoje začetke u pionirskim radovima Rousselota potkraj prošlog stoljeća, a širinu dobiva razvojem elektroakustike i savršenijih eksperimentalnih metoda i tehnika u prvoj polovici ovog stoljeća. Govor kao izvanredno kompleksan fenomen pogodan je da se na njemu primijene principi interdisciplinarnog prouča-

vanja stvarnosti pa mu se pristupa s psihološkoga, neurološkog, fiziološkog, akustičkog, sociološkog, komunikacijskog, lingvističkog i drugih stajališta čime se fonetika povezuje s drugim znanostima i u graničnim se područjima s njima prekriva. I to su pravci fonetskih istraživanja posljednjih desetljeća.

Kimografski i palatografski opisi naših glasova, akcenata i intonacije, koje je između dvaju ratova dao Branko Miletić, počeci su naše eksperimentalne fonetike, a pedesetih godina, nekako istodobno u Beogradu i Zagrebu, osnivaju se institucije čiji je osnovni zadatak proučavanje govora. U Zagrebu Guberina dolazi do eksperimentalne fonetike polazeći od Ballyjeve stilistike i tražeći u govoru odnose logičkog i afektivnog i uočavajući značenje govorne realizacije za cjelokupni smisao određenog izraza. U svojoj, po opsegu maloju knjižici »Zvuk i pokret u jeziku« on uvodi pojam vrednota govornog jezika i tako promatra jezični fenomen u njegovoj globalnosti koja uvijek uključuje i govornu realizaciju jezične poruke. Zagrebačka fonetika stavila je u fokus svog zanimanja probleme govorne percepcije i stoga je Guberina u uvodnoj riječi na simpoziju ovako opisao osnivanje Instituta za fonetiku i njegov osnovni zadatak: »Eksperimentalna fonetika, koja se uglavnom poistovjećuje s instrumentalnom fonetikom, nije zaustavila ni deskriptivnu fonetiku niti proučavanje glasova sa stanovišta slušne percepcije. S ciljem kombiniranja eksperimentalne fonetike i proučavanja glasova sa stanovišta slušne percepcije osniva se Institut za fonetiku Filozofskog fakulteta (1954). Već dvije godine ranije osnovan je u istom duhu Laboratorij za eksperimentalnu fonetiku u Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti.«

Na radu u Institutu okupljaju se, osim profesora i studenata jezičnih odsjeka Filozofskog fakulteta, i elektroinženjeri, tehničari, stomatolozi, liječnici-audiolozi. Prve rezultate organiziranog rada predstavljaju praktične fonetike engleskoga, francuskog, njemačkog, ruskog, talijanskog i hrvatskog ili srpskog jezika sastavljene od gramofonskih ploča i priručnika sa sistemom vježbi za »brušenje« izgovora navedenih jezika.

Na tom pravcu istraživanja je i primjena određenih teorijskih postavki prema kojima primarnost govora u odnosu prema jeziku u filogenetskom i ontogenetskom smislu valja prihvatiti i primijeniti i u metodologiji učenja stranih jezika. Takve teorijske postavke imale su čvrstu podlogu u svjetskome, pa i našem, govornom komunikacijskom »boomu« od upotrebe telefona, gramofona, magnetofona i televizije do neposrednih govornih kontakata omogućenih velikim poslovnim i turističkim migracijama. U Institutu nastaju prvi audiovizuelni tečajevi stranih jezika koji se zovu i globalno-strukturalni, jer u učenju jezika polaze od globalnih oblika govorne situacije i samoga govora koji su uvijek u strukturama (dakle, ne izolirani) i koji u procesu učenja vode prema strukturiranju (sistemiziranju) jezičnog znanja. Principi metode, a i neki tečajevi, nastaju u suradnji s Ecole Normale Supérieure iz Saint Clouda pa se metoda ponekad zove »metoda Saint Cloud-Zagreb«. Tečajevi napisani na tim principima uvode se u nastavu prije svega u centrima i školama za učenje stranih jezika koji imaju uvjete i potrebna nastavna pomagala što omogućuju da se autentični zvuk stranog jezika čuje, sluša, imitira i pamti u razredu. Dalje, tu je moguć relativno mali broj polaznika u nastavnim grupama. Materijalni standard naših redovnih škola mnogo će kasnije doseći tu razinu (iako to vjerojatno nije jedini razlog što se AVGS metodologija nije široko prihvatila u redovnom školstvu), te će se tek u tzv. višeizvornim sklopovima primijeniti neki od AVGS principa.

Već od samog početka rad Instituta usmjeren je i prema području patologije sluha i govora te Guberina razvija teoriju i primjenu rehabilitacije slušanja i govora naglašavajući mogućnosti čitavog tijela kao receptora govornih signala u onim slučajevima kada je primarna slušna funkcija narušena. Metodu naziva verbotonalnom, a ona uključuje i specijalno konstruirane elektroakustičke aparate.

Organizira se prvi postdiplomski studij fonetike (1961). Osniva se Katedra za fonetiku u sklopu Odsjeka za opću lingvistiku (1963), a 1965. godine upisuje se prva generacija studenata fonetike, budućih stručnjaka pozvanih da se bave problemima, razvijanjem i oplemenjivanjem govornog izraza u društvu koje postaje sve »govornije«. Katedra prerasta u sadašnji Odsjek za teorijsku i primijenjenu fonetiku 1968. godine. Unatoč neposrednoj potrebi za takvom vrstom stručnjaka, valja priznati da u društvu još nije sazrela svijest o njegovoj potrebi i da u mnogim slučajevima profesionalna upotreba govora ostaje bez pomoći i nadzora stručnjaka za govor. Ponadajmo se da će i ovaj simpozij pridonijeti buđenju te svijesti.

Za trodnevni rad simpozija prijavljeno je 105 referata, od kojih je održano točno stotinu, što sve pokazuje važnost teme o kojoj se raspravljalo. Dvije sekcije u kojima je radio simpozij razmatrale su nekoliko tematskih cjelina.

Jednu tematsku cjelinu čine izlaganja u kojima se definira područje istraživanja u fonetici ili se ona stavlja u odnos prema srodnim znanostima. Tako je Ranko Bugarski odvojio pojam jezične kulture od pojma govorne kulture ili kulture govora, dajući mu hijerarhijski nadređeno značenje, jer bi jezična kultura uz poznavanje pravila književnog oblika materinskog jezika obuhvatila i kulturu mišljenja i slušanja, aktivno i pasivno poznavanje drugih jezika u višejezičnim sredinama i stranih jezika, kao i odnos prema drugim dijalektima i jezicima i prema njihovim govornim predstavnicima. Dubravko Škiljan je naglasio mogućnosti učvršćivanja veza između lingvistike i fonetike stavljanjem jezika i govora na istu razinu istraživanja i promatranjem njihovog međusobnog odnosa i interferencije. Takav je pristup nadvladavanje strogih strukturalističkih razgraničenja između jezika i govora. Petar Guberina povezuje lingvistiku i fonetiku u pojmu lingvistika govora i definira: »Lingvistika govora proučava sve načine i postupke koje koristimo u govornoj komunikaciji. To su situacija-kontekst, ritam, intonacija, rečenično tempo, napetost, pauza, gramatika (koja uključuje fonetiku, morfologiju i sintaksu) i riječi. Svi ti načini izražavanja stapaju se globalno i strukturalno u jednu cjelinu i odatle naziv globalni strukturalizam, a ostvaruju se u našoj osnovnoj jezičnoj komunikaciji u govoru. Odatle se takva lingvistika naziva »lingvistika govora«. Jugoslav Gospodnetić je predlažući cjelovit fonetski model naglasio da bi jedan od glavnih zadataka fonetske nauke trebao da bude pronalaženje veza među njenim odvojenim granama. Josip Silić je na primjeru rečenice ilustrirao odnose gramatičkih (logičkih) i intonacijskih veličina i upozorio na niz pitanja koja iz tog odnosa proistječu, dok je Asim Peco utjecaj društvenih promjena na jezik ilustrirao primjerom fonetskih specifičnosti koje su odraz nacionalne pripadnosti. Pitanjima kontrastivne fonetike bilo je posvećeno izlaganje Antice Menac koja je sa stajališta sintaksnog i stilističko-emocionalnog značenja govornika o tipovima rečenične intonacije u ruskom i našem jeziku.

Pitanja ortoepske norme razmatrana su u sklopu nove tematske cjeline pa je Ivo Škarić izložio načela za izradu prozodijskog priručnika u kojem bi se uzeli u obzir opis prozodijskog standarda našeg jezika koji je razasut po pri-

marnim studijama, gramatikama i rječnicima, ali i ortoepski osjećaj kompetentnih govornika, sve to da bi se izradio priručnik koji bi bio sveobuhvatan, ali i jednostavan. Neke teorijske dileme otvorene su izlaganjem Zrinke Babić o izgovoru stranih imena jer su moguća tri rješenja: izvorni izgovor, potpuna uklopljenost u naš govorni sustav ili neki oblik kompromisa.

Teorijska osnova za tematsku cjelinu o govoru masovnih medija bila su izlaganja Olge Kunst-Gnamuš i Marija Plenkovića. Stjepko Težak je naglasio značenje televizije, radija i filma za upoznavanje dijalekata, a Jasmina Nikić i Nikola Rašić promatrali su elemente efikasne organizacije govorne poruke u nekim televizijskim emisijama. Živu raspravu izazvalo je izlaganje Ivana Ivasa o osobitostima političkog žargona koji je analizirao na primjeru novina.

Zapaženo mjesto u radu simpozija zauzela su pitanja scenskog govora kao najvišeg izraza govorne kulture. U svom nadahnutom izlaganju Zlatko Crnković je govorio o učenju scenskog govora o »pretpostavkama životnosti i punoće u rezultatima, vibracijama afektivnosti i naporu da se osvijesti primjena izbrušenih, naučenih detalja i njihov sklad, izbor odnosa u skladu«. Ivica Boban i Dubravka Obad su upozorili na neraskidivu povezanost zvuka govora i tjelesnog pokreta i na pedagošku primjenu te veze, kao i na mogućnosti stvaranja »gramatike« govornih svojstava i karaktera kazališnih likova, što su uspješno demonstrirali studenti Akademije za kazalište, film i televiziju. Tonko Lonza je u završnoj diskusiji pozvao na bolju suradnju znanstvenika-fonetičara i kazališta.

Zapažena izlaganja održali su Branko Vuletić, Krunoslav Pranjčić, Almasa Defterdarević-Muratbegović, Jasna Melvinger o pitanjima interpretacije književnog djela sa stajališta fonostilistike.

Prirodno je što su simpoziju poseban pečat dale usko fonetske teme. Tako se raspravljalo o inherentnom trajanju glasova (J. Bakran), o perceptivnim svojstvima glasova (N. Desnica-Žerjavić i D. Horga), o ključevima spektralne analize u razmatranju akcenatsko-intonacijskog kompleksa (Lj. Minailović), u akustičkoj analizi glasova i mogućnosti korištenja govora kao dijagnostičkog sredstva, pri čemu se koristila kompjutorska analiza zvuka (S. Vasić, J. Davidović, V. Knaflić), o mjerenju glasnoće govora (V. Kozina, J. Bakran), o tipu spektralne linije maksimuma intenziteta glasa (J. Davidović, V. Knaflić, S. Davidović).

U sekciji koja se bavila pretežno problemima primijenjene fonetike obrađeno je i nekoliko teorijskih pitanja: o prostornosti komuniciranja (M. Pansini), o odnosu tijela i govora (D. Miloš), o edukaciji govora i slušanja (M. Pozojević-Trivanović), o globalnosti i analizi u čitanju i pisanju (A. Šimunović), o razvoju govora i specifičnim kognitivnim sposobnostima (V. Stančić), o relacijama između mucanja i faktora »opće« motorike (B. Brestovci). Ostale teme bile su posvećene različitim pitanjima rehabilitacije slušanja i govora po verbotonalnoj metodi, pitanjima mogućnosti integracije slušno oštećene djece u čujuću sredinu, nastavi živih jezika na različitim uzrastima, daljim pravcima razvoja eksperimentalne fonetike, klasifikaciji nefonematiziranih segmenata u govoru, pitanjima bilingvalne i višejezične komunikacije, vještini brzog čitanja i pravljenja bilježaka.

Već i ovaj nužno nepotpuni prikaz tema i zanimanja znanstvenika i stručnjaka koji su se okupili na simpoziju pokazuje njegovu veliku širinu, što je moguće objasniti ako se uzmu u obzir dvije činjenice: s jedne strane, što je već rečeno, priroda samog govora koji poziva da ga se osvijetli s najrazličitijih

aspekata i, s druge strane, saznanje da je to prvi skup takve vrste. Stoga valja očekivati da će budući susreti posvećeni ovim pitanjima pokloniti pažnju nekim užim područjima i obraditi ih potpunije i dublje, iako se ni ovom simpoziju ne mogu poreći te karakteristike.

Simpozij je bio »govorni« i po tome što se su izlaganja govorila, a ne čitala, što je očito bila dobra podloga za živu raspravu koja je pratila gotovo sva izlaganja.

Kako su sudionici simpozija bili doslovno iz svih krajeva zemlje, može se pretpostaviti da je simpozij premašio značenje obilježavanja obljetnica koje su bile u njegovu povodu.

Spomenimo na kraju da je simpozij završen konstituiranjem Sekcije za fonetiku pri Hrvatskom filološkom društvu i da je za prvog predsjednika sekcije izabran Ivo Škarić.

Vanda Grujoski

NATJECANJE IZ NJEMAČKOG JEZIKA ŠKOLSKE GODINE 1984/85.

Ponovo se ukazala prilika učenicima II razreda srednjih škola da pokažu solidno stečeno znanje iz njemačkog jezika, te da budu nagrađeni, zajedno sa svojim nastavnicima kojima pripada također zasluga za taj uspjeh.

Kao svake tako je i ove godine Republičko natjecanje održano u Zagrebu 30. III 1985. godine u Matematičko-informativnom obrazovnom centru.

Svi su natjecatelji nagrađeni knjigama, gramofonskim pločama i društvenim igrama, poklonima Kulturnog i informativnog centra SR Njemačke. Prvih pet natjecatelja primilo je još i plakete. Prvoplasiranoj učenici dodijeljeno je nagradno putovanje po SR Njemačkoj.

Savezno natjecanje iz znanja njemačkog jezika održano je 20. IV 1985. god. u Titogradu. Organizirali su ga Sekcija za strane jezike i književnosti Općine Titograd i Društvo za strane jezike SR Crne Gore, a pomogao je i Automoto Savez SR Crne Gore. Natjecalo se 25 učenika, i to iz SR Slovenije (5), SR Hrvatske (4), SAP Vojvodine (5), SR Srbije (5), SR Crne Gore (5) i SR Bosne i Hercegovine (1).

Natjecanje, koje je održano u Školskom centru »Sergije Stanić«, započelo je u 9 sati uvodnim riječima Milisava Filipovića, predsjednika Društva za strane jezike, a nakon toga je sve prisutne pozdravila predsjednica Sekcije za strane jezike Općine Titograd, Nada Kovačević.

Sam pismeni dio natjecanja trajao je od 9,30—11,30 sati, a za to je vrijeme za nastavnike, vođe takmičarskih grupa, organizirana projekcija dokumentarnog filma o Titogradu i samom Školskom centru.

Nakon pismenog dijela natjecanja pošlo se na razgledavanje grada. Komisija u punom sastavu dr. Jefto Milović, predsjednik, te članovi prof. Vera Boljević, prof. Kaća Radulović i prof. Danica Janković, obavila je prvi dio zadatka. Za to su vrijeme natjecatelji i nastavnici razgledali grad. Posjećen je Spomenik partizanu-borecu na Gorici. Odavde se pruža divan pogled na sam Titograd, a predivan sunčan dan bio je osvježenje za sve.